

לכה את עמבתי

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקסח
ערש"ק פרשת נח ה'תשע"ז

נו"ן הפוכה - לשם מה?

ברכה לצדיק - מה תועלת יש בה?

חיוב "לערב אל תנח גו"

גם ה'משפיע' צריך להיות 'מקבלי'

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקסח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקר נתחי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה..... מקרא אני דורש

נו"ן הפוכה - לשם מה?

מדוע כותב רש"י שהנו"ן של "חרן" מרמזת משהו על אברהם, ולא שמרמזת על תרח שנזכר לפני זה? / מה מרמזת צורתה של הנו"ן סופית דוקא? / ביאור בדברי רש"י על הנו"ן ההפוכה בסיום הסדרה והשייכות לאברהם דוקא

(עי' לקוטי שיחות חט"ו עמ' 63 ואילך)

ח..... פנינים עיונים וביאורים קצרים

ט..... יינה של תורה

זכר צדיק לברכה - ולתועלת בעבודתו

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר / דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה' / סיפור שבחו של נח - כשמדובר על עבודתו / להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 36 ואילך)

יג..... פנינים דרוש ואגדה

יד..... חידושי סוגיות

בגדר חיוב "לערב אל תנח גו" לשוית הרמב"ם

יפלפל בכמה שינויים ששינה הרמב"ם מן הש"ס בהך חיובא / יחקור אם חיוב זה הוי בגדר לתא דמצות פו"ר דאורייתא או חיוב בפ"ע מד"ס, ויסיק דנפק"מ לדין מכירת ס"ת בשביל בנים, ועפכ"ז יבאר היטב רמז לשונות הרמב"ם כאן

(עי' לקוטי שיחות ח"ל עמ' 24 ואילך)

יז..... תורת חיים

'משפיע' ו'מקבל'

יט..... דרכי החסידות

לא אכפת מ"הסביבה"

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

נו"ן הפוכה – לשם מה?

מדוע כותב רש"י שהנו"ן של "חרן" מרמזת משהו על אברהם, ולא שמרמזת על תרח שנזכר לפני זה? / מה מרמזת צורתה של הנו"ן סופית דוקא? / ביאור בדברי רש"י על הנו"ן ההפוכה בסיום הסדרה והשייכות לאברהם דוקא

א. בסוף הסדרה: "ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה, וימת תרח בחרן". ומפרש רש"י: "בחרן – הנו"ן הפוכה, לומר לך: עד אברהם חרון אף של מקום בעולם" נכן היא הגירסא בכמה דפוטים].

והפירוש הפשוט בדברי רש"י, שהנו"ן ההפוכה באה לרמוז – שמלבד הפירוש הפשוט של תיבת "בחרן" שפירושה שם מקום, יש בתיבה זו בפסוק כאן משמעות נוספת, ענין של "חרון אף". והיינו, שעד אברהם הי' "חרון אף" של מקום בעולם.

אבל לכאורה אינו מובן:

אם הנו"ן ההפוכה באה להדגיש את תיבת "חרן" ולפרשה באופן של "חרון אף", הרי שהדבר שייך לתרח, שעליו נאמר בפסוק "וימת תרח בחרן" – ואיך מתקשר לכאן אברהם, ש"עד אברהם חרון אף של מקום"? הרי אברהם לא נזכר כאן בפסוק כלל, והי' לו לרש"י לתלות את ה"חרון אף" בתרח!

ב. ויש לבאר, דרש"י לשיטתי, שפירש שתרח עשה תשובה זמן רב לפני מותו [נראה פרש"י לך טו, טו שבשעת ברית בין הבתרים, כבר עשה תרח תשובה. והרי הברית היתה כשהי' תרח בן מאה וארבעים שנה – כדברי רש"י בפ' בא יב, מ – והיינו, יותר משבעים שנה לפני מותו].

ולכן אין לפרש את ה"חרון אף" בשייכות לתרח, שעל מותו מדובר בפסוק – שהרי בשעת מותו של תרח (וקודם לכן) כבר עשה תשובה; אלא על כרחך מדובר על "חרון אף של מקום" בשייכות להדור בכללותו, העולם בכלל.

ולכן פירש רש"י "עד אברם חרון אף של מקום בעולם", וכוונתו בזה – שהנו"ן ההפוכה באה בתור הקדמה להפסוק שמיד לאחר מכן, בתחילת הסדרה הבאה – "ויאמר ה' אל אברם לך לך". והיינו, שהנו"ן ההפוכה באה לרמוז שעד אברהם (שבו עוסקת הסדרה הבאה) ה' "חרון אף של מקום", וכשבא אברהם, שהתחיל להאיר (שמור"ר פט"ו, כו), אז פסק ה"חרון אף" מן העולם.

ג. אלא שאין הדברים מחוורים כל צרכם, כי הרי הנו"ן ההפוכה היא בשייכות לתיבת "חרן" שבפסוק כאן [בפרשת נח] – ומהיכי תיתי לפרש אותה (לא בקשר לפסוק דידן, אלא) בקשר להפסוק הבא [בפרשה חדשה – פרשת לך לך]?

ויש לומר בזה, ובהקדים דיוק נוסף: אם התורה רוצה להדגיש את תיבת "חרן", כדי לפרשה ביחס ל"חרון אף" – למה הדגישה דוקא את הנו"ן שבסוף התיבה, ולא את התיבה כולה?

אך ביאור הענין הוא כך:

הנו"ן ההפוכה (אינה באה רק כדי להדגיש את תיבת "חרן", אלא) משמשת כאן כסימן סיום והפסקה. שהרי, נו"ן זו היא אות סופית, המציינת סוף וסיום; ומבין האותיות הסופיות גופא, הרי צורתה היא קו ארוך – ז – המחלק בין שני הצדדים, בין מה שלפני הקו לבין מה שלאחר הקו – ובאופן של הפסק גמור, שמדגיש ש"אי אפשר לעבור" מצד אחד לצד שני.

[ואף שכן הוא גם בהאותיות הסופיות "ך", "ף", "ץ" – הנה באותיות אלו יש ציור נוסף על הקו, שזה מורה שיש בהן עוד תוכן, בהוספה להתוכן של "הפסק"; מה שאין כן באות נו"ן פשוטה, שאינה רק קו ארוך, היינו שזהו כ"ל תוכנה, כ"ל ענינה הוא קו ארוך שמפסיק ומחלק בין שני צדדים].

ובענינו:

הנו"ן ההפוכה באה להפסיק ולהצ"ק בין סיום פרשת נח לבין תחילת פרשת לך לך. בעמידתה בין שתי הפרשיות, היא מבטאת ואומרת: עד כאן ה' חרון אף של מקום, ומכאן ואילך אין עוד חרון אף. וזהו שנוקט רש"י בלשונו: "עד אברם חרון אף בעולם" – הנו"ן מלמדת אותנו כי החרון אף מסתיים ונפסק בסוף פרשת נח, ומאברהם ואילך – שעליו מספרת פרשת לך לך – מתחילה תקופה חדשה, שבה אין עוד "חרון אף".

ד. אך עדיין קשה בסברא:

לשם מה צריכה התורה להציב נו"ן הפוכה, ובכך לספר ("לומר לך") כי במשך הדורות שעד אברהם הי' חרון אף בעולם – והרי זה דבר המובן מעצמו מתוך כל מה שלמדנו בתורה על הנהגתם של דורות אלו: כיון שהם חטאו, עבדו עבודה זרה וכו', מובן שהקב"ה לא הי' מרוצה מהנהגתם והי' "חרון אף" בעולם!
והביאור בזה:

בפרשתנו מסופר אודות שנות חייהם של האנשים שבדורות הללו, ואנו רואים שהם התברכו באריכות ימים מיוחדת, הרבה יותר ממאה ועשרים שנה. לכן תיתכן סברא, כי לצד חטאיהם שלא היו רצויים בעיני ה', הרי שהם הצטיינו במדה טובה אחרת שהביאה לכך כי הקב"ה כן ירצה בהם ויברך אותם באריכות ימים.

וכדי לשלול סברא זו מבהירה התורה ומלמדת – על ידי הנו"ן ההפוכה – כי "עד אברם חרון אף של מקום", והקב"ה באמת לא הי' מרוצה מהנהגתם כלל; ומה שבכל זאת הם האריכו ימים, הרי כך עלה ברצונו של הקב"ה, ואין אנו יודעים את הטעם לדבר.

[ואולי בדרך הפשט אפשר לתת קצת טעם: מובן בשכל שאדם הראשון צריך להאריך ימים ביותר, בהיותו יציר כפיו של הקב"ה; וככל שהולכים הדורות ומתרחקים מהאלקות שהיתה באופן גלוי באדם הראשון, כך יש חלישות וימי האדם אינם כל כך ארוכים כמו בתחילת הבריאה].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

צדקתו של נח

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו

יש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו ה' צדיק, ואילו ה' בדרו של אברהם לא ה' נחשב לכולם (ו, ט. רש"י)

בדעת ה"ש דורשים לגנאי צריך להבין:

מאי טעמייהו דדרשינן לגנאי ולא לשבח, ובפרט ש"אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" (בבא בתרא קכג, א. וראה פסחים ג, א), ואעכו"כ שהתורה לא תדבר בגנותו של נח?

וי"ל הטעם בזה:

כלל זה – שהתורה אינה מדברת בלשון מגונה – מתייחס רק לסיפורי התורה; משא"כ בדבר הלכה, שם משתמשת התורה בלשון הברורה ביותר הגם שהיא לשון בלתי נקיה, כי פסק הלכה צריך להיאמר בלשון הברורה ביותר שלא יהיה מקום לטעות בנוגע למעשה.

ועד"ז בנוד"ד, בהוספת התיבה "בדורותיו" – לגנאי, מתכוונת התורה לשלול טעות בנוגע להנהגה בפועל:

מצינו כמה ענינים בהנהגת נח המורים על כך שצדקתו לא היתה בשלימות (ראה בפרש"י ו, ט, ובפרשתנו ו, ז), ולכן, אם התורה היתה מסתפקת בתיאור צדקתו של נח, היה מקום לטעות וללמוד מהנהגות אלו הבלתי רצויות, ומשום הכי מוסיף הכתוב תיבת "בדורותיו", להורות לנו שהנהגות אלו בלתי רצויות הן ואין ללמוד מהן.

(עי' פ' לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 91 ואילך)

הגשם – ארבעים יום?

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה

הורידם תחילה ברחמים... שאם יחורו יהיו גשמי ברכה, וכשלא חזרו היה למבול (ז, יב. רש"י)

מדברי חז"ל אלו משמע לכאורה שרק בתחלה היו גשמי ברכה ולאחרי זה ה' המבול במשך הארבעים יום, וכמ"ש (ז, יז) "ויהי המבול ארבעים יום על הארץ".

אך לכאן צריך ביאור מדוע נקט הכתוב הלשון "ויהי הגשם... ארבעים יום", שלכאורה משמע שבמשך ארבעים יום ירדו גשמי ברכה?

והביאור בזה:

אמרו חז"ל (בראשית רבה פ"ב, ה. הובא בפרש"י ז, ד) שהטעם לזה שירידת מי המבול ה' במשך ארבעים יום הוא "כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרים לצור כו'". ומזה מובן שזה שירדו המים במשך ארבעים יום אינו שכל יום ניתוסף עונש, שירדו עוד מים, כ"א כל ה"ארבעים יום" היו עונש אחד "כנגד יצירת הולד".

ועפ"ז יובן שהגם שהגשם ירד במשך ארבעים יום, מ"מ כבר בהורדה הראשונה היתה בו כמות מים לכל הארבעים יום שלאח"ז, כיון שכולם היו עונש אחד.

וזוהו שכתוב "ויהי הגשם... ארבעים יום", אף שבמשך ארבעים יום ה' מבול ולא גשמי ברכה, כי לא מדובר על זמן ירידת הגשמים על הארץ, אלא על כמות המים, שגם בהתחלה כשהיו גשמי ברכה, כמות המים היתה של "ארבעים יום", וכנ"ל.

(יעוין בלקוטי שיחות חכ"ה עמ' 23 ואילך)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

זכר צדיק לברכה – ולתועלת בעבודתו

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר / דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה' / סיפור שבחו של נח – כשמדובר על עבודתו / להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

כאשר מזכירה התורה בריש פרשתנו את "תולדות נח", מוסיפה התורה מיד: "נח איש צדיק". ובתכלית וחשיבות שבח זה, מבאר רש"י אשר דבר זה הוא כלל בכל פעם שמזכירים שמו של צדיק, שצריכים לשבחו: "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה".

ויש לתמוה: אם אכן ישנו צורך חשוב לשבח את הצדיק מיד עם הזכרתו, הרי הוזכר נח כבר בפרשת בראשית: "ויולד בן ויקרא את שמו נח" (ה, כח-כט), "ונח מצא חן בעיני ה'" (ו, ח). ומדוע שם לא הזדרזה התורה להזכירו לברכה? (ראה במקור הדברים שהובא מה שיישוב המפרשים, ושקו"ט בדבריהם).

ובכללות הענין, יש להבין היטב מה צורך וחשיבות יש לשבח את הצדיק תיכף להזכרתו. וכאשר תתבאר תועלת השבח לצדיק, נוכל ליישב קושיה האמורה, וגם ללמוד מכך הוראה בעבודה אשר יעבוד האדם את הבורא ית"ש.

לשון הרע מגלה את הרע הנעלם בנפשו של המדובר

כאשר אין האדם עוסק בסיפור שבחו של צדיק, אלא להיפך רח"ל שמדבר "לשון הרע", אמרו רז"ל (ערכין טו, ב) אשר דיבור גרוע זה "קטיל תליתאי" – ממית שלושה

אנשים: המדבר לשון הרע, השומע, וזה שאודותיו דובר הדבר הרע. וכפי שנתבאר שם במפרשים (ראה פרש"י שם ד"ה "לאומרו") כיצד מביא לשון הרע לידי קטטה והריגת שלושה אלו.

והנה, מכך שמת זה שסיפרו אודותיו בעקבות לשון הרע, מוכח שגם הוא שייך בחטא ועוון זה. והדבר תמוה: תינח מה שנהרגין המדבר והשומע, שהרי חטאו בדיבור או בהאזנה אסורה, ומה גם שחטא חמור זה הושווה לעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים כאחד (ערכין שם); אך זה שדיברו לשון הרע אודותיו, מדוע ייענש, והרי לא היה לו יד וחלק בלשון הרע?

ויש לומר הביאור בזה: מצינו בכמה מקומות אודות כוח דיבורו של האדם. וכמו "לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן" (כתובות ח, ב) שדיבור האדם יכול להיות "מעורר את מידת הדין" (חדא"ג מהרש"א שם). ומעין זה אמרו "ברית כרותה לשפתיים" (מו"ק יח, א), שעל כן "אסור להוציא מפיו דבר פורענות על אדם מישראל", שמא יתקיים הדבר ח"ו (שו"ע אדמו"ר הזקן הל' שמירת גוף ונפש סי"ב).

סיבת הזהירות בדיבור האדם, היא כי ענינו ומהותו של דיבור בכללותו הוא שדבר שהיה נמצא במחשבתו של אדם, הרי על ידי כוח הדיבור מוציאו ומגלהו לזולתו. וכמו כן הוא בסגולה המיוחדת שישנה בדיבור, שלפעמים מגיע לאדם דבר עונש או נזק, אך הדבר נותר בהעלם ברוחניות ולא בא לגילוי בעונש גשמי. וכאשר מדבר האדם ומבטא בשפתו ענין של "פורענות" וכיוצא – הרי זה מגלה את מה שהיה בהעלם ומביא על האדם את העונש.

ועל כן לשון הרע "קטיל תליתאי" – שמזיקה גם לזה שדובר אודותיו, כי תוכן הלשון הרע שדיברו יכול להיות לפעמים בהעלם בנפשו של המדובר, ויישאר כך לעולם, בלי להביא תוצאות מזיקות כלל. וכאשר חוטאים בעלי הלשון הרע ומדברים אודות הרע בפירוש – בכוחם לגרום שיתגלה הרע שהיה בהעלם בנפשו של המדובר, ויבוא לידי ביטוי בפועל רח"ל.

דיבור בשבחו של צדיק מסייעו בעבודת ה'

אך כל דבר שישנו ברע – הנה "מרובה מידה טובה ממידת פורענות" (סוטה יא, א), ואם דיבור שלילי של רע בכוחו לפעול ולגלות ענינים בלתי טובים בנפשו של המדובר, הרי על-אחת-כמה-וכמה שדיבור של טוב בשבחו ומעלותיו של יהודי, פועל בו לטובה, וגורם אשר עניני טוב שהיו בו בהעלם יבואו לידי גילוי בפועל טוב, והרי הדבר מחזק ומסייעו בעבודתו את הבורא ית"ש.

ויתר על כן – "מידה טובה" היא מרובה מ"מידת פורענות", וכוחם של דברי טוב ושבח עולה על כוחו של לשון הרע. והרי הם מביאים תועלת למדובר, ביתר שאת ממה

שמזיק דיבור לשון הרע למדובר.

ואם בשבח שמוציא בן אנוש מפיו אמרו שהדבר מביא לידי גילוי כוחות הטוב שבו, הרי טובה כפולה ומכופלת כאשר מדובר על שבח הבא מהשי"ת עצמו, שבוודאי שהדבר מועיל ומסייע ביותר בעבודת המשובח. ובפרט בעת שהדבר מופיע בפירוש בתורה הקדושה.

ומשום כך, כאשר מזכירים את שמו של נח – מוסיף הקב"ה מיד "נח איש צדיק", כי כאשר מדברים אודות צדיק, הרי "זכר צדיק לברכה" – שיש לברכו ולהזכיר שבחו ומעלתו, בכדי שהדבר יסייעו ויגלה אצלו כוחות טובים פנימיים שבו (וראה בכ"ז בארוכה בלקוטי שיחות חכ"ז עמ' 163 ואילך).

סיפור שבחו של נח – כשמדובר על עבודתו

ומעתה יעלה כפתור ופרח מה שהמתינה תורה מהזכרת שבחו של נח עד לפרשתנו, אף ששמו נאמר כבר בפרשת בראשית.

ענינו של נח המסופר בפרשת בראשית, הוא מה ש"נח מצא חן בעיני ה'". והנה, כאשר משתמשים בביטוי "מצא חן" אין הכוונה לבטא רק את יופיו העצמי של הדבר, אלא בעיקר את יופי וחביבות הדבר בעיני המתבונן. פעמים שהדבר כשלעצמו אינו בתכלית היופי, אלא שבעיני פלוני הדבר מוצא "חן" והוא יפה בדעתו (וראה סוטה מז, א).

וממילא כאשר מכריזה התורה "ונח מצא חן בעיני ה'" – אין הדבר מספר כל כך אודות עבודתו העצמית של נח, כי אם מה שהקב"ה חיבבו מצדו באופן של נשיאת "חן", כאמור (וראה ב"ר פכ"ח: "לא שהיה כדאי, אלא שמצא חן"). וכמודגש גם בלשון "מצא" חן, שהמוצא אינו מתייגע ועמל על המציאה, אלא באה לו בהיסח הדעת.

ולכן, בהזכרת נח באופן זה אין צורך בדיבור בשבח, כי שבחו של הצדיק נחוץ בכדי לסייעו בעבודתו, ובפרשת בראשית אין מדברים עדיין אודות עבודת ה' של נח.

עבודתו ויגיעתו של נח למלא את רצון הבורא מסופרת לראשונה בפרשתנו. ואכן מיד כאשר מזכירים את נח בקשר עם עבודת הבורא, מכריזה התורה "נח איש צדיק": כי התועלת שבשבח היא כאשר מדובר אודות עבודתו של האדם, שפועלים בו גילוי הכוחות הנעלמים שטמונים בו.

להיות "כלי" להמשיך שפע טוב מלמעלה

וממוצא דבר אתה למד הוראה נפלאה בעבודת ה':

על יהודי להשתדל לראות את הטוב שבחברו, ולדבר במעלותיו ובשבחו. בכך פועל

הוא אשר הטוב שבאותו יהודי יתגלה עוד יותר ויביא תוצאות טובות בעבודתו בפועל. זאת ועוד, אשר עצם הדיבור בשבח ובטוב חברו פועל שיהיה האדם "כלי" להמשיך השפעת טובה מלמעלה. וכפי שנודע מה דאיתא בטה"ק (קובץ מכתבים לתהלים "אהל יוסף יצחק" עמ' 199) שכאשר "האב . . . הסתכל באורחות חיי ילדיו והתנהגותם הטובה באהבה באחוה בשלום ובריעות, איש את רצון רעהו ימלא, וכל אחד דואג לטובת חברו כלטובת עצמו, ומהם גם המניחים דאגת עצמם בשביל דאגת מילוי צרכי חבריהם, אז נתמלא האב עונג ונחת-רוח מהנהגות בניו, ומפליא לעשות לקיים משאלותיהם".

פנינים

דרוש ואגדה

דוגמא ל"תחילת ברייתו של עולם" כאשר "לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים".

(נצי"ל לקוטי שיהות ח"ל עמ' 16 ואילך)

"לשחת את הארץ" - למעליותא

בתורה אור לרבינו הזקן נ"ע (ריש פרשתנו) מבאר שהמבול טיהר את העולם ע"ד טהרת המקוה, שלכן היה המבול ארבעים יום על הארץ, שהוא ע"ד ששיעור המקוה הוא ארבעים סאה.

והנה, כתב הרמב"ם (בסיום הלכות מקוואות) שיש בענין הטבילה במקוה רמז גדול בעבודה הרוחנית של כאור"א מישאל, שכשם שהאדם הטובל במי המקוה מיטהר, כן הרוצה לטהר את נפשו עליו לפרוש מכל הדעות הרעות וכיו"ב ולהביא את עצמו ב"מי הדעת", ואזי יטהרנו הקב"ה מכל חטא ועון.

והיינו, שכשם שהאדם הטובל במי המקוה כל גופו טבול בתוך המים, והמביט על המקוה לא יראה את גוף האדם כי אם את המים לבדם, עד"ז מוטל על האדם "לטבול" עצמו בדברי התורה, ולהשקיע את עצמו ב"מי הדעת" עד שהמתבונן באדם זה לא יראה אדם מגושם בעל תאוות ודעות רעות, כ"א רק את "מי הדעת" שאדם זה טבול בהם, ויראו שכל ענינו של אדם זה הוא שמושקע בתורה.

ועל פי זה יש לומר, שכן הוא גם בזה שהמבול ענינו טהרת העולם כמקוה, דזה שבגשמיות לא נראתה הארץ בזמן המבול והיו נראים רק המים שכיסו את הארץ, הרי זה מרמז על הבחינה בה הייתה הארץ באותה שעה, אשר לא נראתה הארץ למציאות בפני עצמה, כ"א שהייתה בטלה לחיות האלוקית המח' את העולם, ועד כדי כך, שהמסתכל על הארץ לא ראה ארץ גשמית המנגדת לאלקות, כ"א את ה"מים" שכיסו את הארץ.

וכך יש לפרש את הנאמר בכתוב אשר המבול

המבול - "קילוסו של הקב"ה"?

כתוב במדרש בפרשתנו אודות המבול (בראשית רבה פ"ה, א. ראה עד"ז איכה רבה פ"א, נב): "מתחילת בריאתו של עולם לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים. . . עמד דור המבול ומרד בו. . . אמר הקב"ה יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם, הדא הוא דכתיב ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה", שמזה מובן שמצב העולם בהיותו מוצף במים הי' בו עילוי גדול, כמו שהי' ב"תחילת בריאתו" שהי' "קילוסו של הקב"ה" - עולה "מן המים".

והנה, ענין המבול בפשטות הוא שבא, כלשון הכתוב (פרשתנו ז, יב), "לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים", וא"כ צריך ביאור היאך יתאימו הדברים עם המבואר במדרש הנ"ל אשר הצפת העולם במים יש בה ענין נעלה מאוד?

ויובן זה ע"פ משל פשוט מאהבת האדם לבנו, דכשנתבונן במה שיש בלבו של האב נמצא רק אהבה וטוב, שלבו גרוש אהבה אמיתית לבנו, אך לעתים תגרום אהבה זו שכשיחטא הבן יענישו האב כשבט. ומובן, שגם העונש תוכנו הוא אהבה צרופה, ועד שניתן לומר שכל שיגדל העונש תהי' הוכחה שאוהב האב את בנו ביותר (ועד שה'חושך שכטו שונא בנו" (משלי יג, כד)).

ועד"ז יובן לענינו: כשם שבמשל בה בשעה שמקבל הבן את העונש הרי בלבו של האב אין כאן אלא אהבה טהורה, ואעפ"כ אהבה זו עצמה לכשיוצאת מלבו נראית לעתים כעונש מר, עד"ז הוא לענינו, אשר הגם שהמבול במובנו הפשוט היה עונש על חטאי דור המבול, הנה בה בשעה במובנו הרוחני ענינו שהעולם מקלס ומשבח את הקב"ה, ענין של טוב טהור.

וזהו שמשמענו המדרש, אשר המבול כפי שהוא במובנו הרוחני - כל ענינו הוא מה שהוא

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בגדר חיוב "לערב אל תנח גו" לשיטת הרמב"ם

יפלפל בכמה שינויים ששינה הרמב"ם מן הש"ס בהך חיובא / יחקור אם חיוב זה הוי בגדר לתא דמצות פו"ר דאורייתא או חיוב בפ"ע מד"ס, ויסיק דנפק"מ לדין מכירת ס"ת בשביל בנים, ועפכ"ז יבאר היטב רמז לשונות הרמב"ם כאן

על אתר השיג, אמאי לא נקט רבינו טעמא דגמ' דכי אינך יודע איזה יכשר וכו' כנ"ל, והוצרך לטעם מדילי' דכאילו בנה עולם. ובמעשה רוקח כתב דיפה השיג.

ובהעמק שאלה על השאלות (שאלתא קסה אות ג) רצה לומר, דבאמת מהך קרא דלערב אל תנח מצינו לדייק תרי טעמי בהך חיובא. דרישא דקרא "כי אינך יודע אי זה יכשר גו" היינו מטעם ספיקא שמא הבן שהוליד לא יתקיים [וכמ"ש רש"י בסוגיין "איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיים"]. וסיפא דקרא "ואם שניהם כאחד טובים" היינו דאין זה מטעם ספיקא, אלא שכל אימת שיכול להוסיף

בחיוב פרי' ורבי' [שהציווי עליו הוא בפרשתנו - עיי' סנהדרין נט, ריש ע"ב], גרסינן ביבמות סב ע"ב "ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". והנה ז"ל הרמב"ם בפט"ו מהל' אישות "אף על פי שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם". ובהגהות הרמ"ך ז"ל

משמע בפשטות שהמדובר הוא לאו דוקא בשני בנים (בן ובת), כ"א גם כו"כ בנים.

ויוֹבֵן בהקדם דקדוק לשון הרמב"ם כאן ששינה מדברי ר"י בש"ס, דר"י נקט "היו לו בנים כו' יהיו לו בנים כו'", והרמב"ם כתב בלשון אחר, "אע"פ שקיים כו' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח". וי"ל הביאור בזה ע"פ חקירה בגדר דין זה, דכידוע בחיובי דרבנן מצינו ב' גדרים, יש מקומות שתיקנו הרחבה במצוה דאורייתא ויש שתיקנו מצוה בפ"ע, והכי נמי הכא, מחד גיסא יש לומר שהוא (המשך מ) עצם חיוב העיקרי דמצות פו"ר, שגם לאחר שקיים מצוה זו בילדותו יש עליו חיוב מד"ס להמשיך ("לא ליבטל") במצות פו"ר גם בזקנותו. ולפי זה הכתוב דלערב אל תנח הוי גילוי מילתא וביאור במצות פו"ר שמן התורה. אבל יש לומר גם דהוא חיוב ודין בפ"ע, שאף שקיים מצות פו"ר ע"י הבנים שהיו לו בילדותו, ה"ה מצוה בדברי קבלה (קרא דלערב אל תנח) להוליד בנים גם בזקנותו.

וזהו דקמ"ל הרמב"ם במ"ש "אף ע"פ שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח", דבזה השמיענו שציווי הכתוב (בדברי קבלה) דגם בעת זקנותו יהיו לו בנים אינו ענין וחיוב בפ"ע, אלא הוא מצד לתא דמצות פו"ר, שיש חיוב תמידי (מד"ס) שלא יבטל מפו"ר (פירוש, מקיום מצות פו"ר שמדאורייתא) כ"ז שיש בו כח [ודו"ק היטב במה שציין בצפ"ע על

בנים הרי הוא מצווה ע"ז. וחילוק רבתי יש כאן, דלטעמא קמייטא עיקר החיוב הוא משום חשש ביטול גוף מצות פו"ר, וא"כ י"ל דנחשב כספיקא דאורייתא; אבל לטעם השני אין כאן משום ביטול מצות פו"ר דאורייתא, אלא הנהגה טובה ומצוה מד"ס. ומעתה יתורץ הטעם שהוסיף הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", שכוונתו לפרש ולהכריע בזה לדינא, דלדידי' פסקינן להלכה רק את הטעם "ואם שניהם כאחד טובים", מצוה מד"ס, אבל לא את הטעם דספיקא דאורייתא.

איברא, דדוחק לחלק הפסוק לשני טעמים, כי מפשטות הכתוב משמע דהוי כולא טעמא חדא, שהוא ספק שיש לו ג' צדדים, "אינך יודע אי זה מהם יכשר הזה או זה ואם (היינו זו) שניהם כאחד טובים". וגם צע"ג בעיקר הדבר, דאם טעם הא' דקרא הוא חששא דביטול מ"ע דאורייתא, יימצא דלהך טעמא נמי כל אימת שאשתו של אדם שילדה לו בן ובת אינה עוד בת בנים יש עליו חיוב לישא אשה בת בנים על אשתו (או לגרשה ולישא אחרת) מחשש שמא ימותו, ומעולם לא אשכחן בישראל להחמיר בכהאי גוונא כדי לצאת דעת ר"י. ועוד יוצא לאידך גיסא, דלהטעם דהוא רק מספיקא הי' צ"ל דין שהחיוב הוא דוקא כאשר יש לו בן ובת בלבד, כי אז י"ל דחיישינן למיתת אחד מהם ולא תהי' בידו מצות פו"ר, אבל כאשר יש לו כמה בנים ובנות אין טעם שיחול עליו חיוב זה, דהא קי"ל (יבמות כו, ב) דלמיתה דבי תרי לא חיישינן; אבל מסתימת לשון ר"י "היו לו בנים בילדותו"

א"כ כ' כו' הא אם יש לו יבטל - רש"י, אבל הרי"ף ודעימי' לא הביאו תיבות אלו. וי"ל, דלהגירסא "מתניתין דלאו כר"י" נקטינן שהדין דר"י הוא מטעם הרחבת מצות פו"ר, ובע"כ פליג אמתניתין דדייקינן מינה דאם יש לו בנים רשאי ליבטל ממצוה זו; אבל להגירסא דליתא תיבות אלו בגמ' הוא משום דסבירא לן דאכן אין סתירה ממתני' על ר"י, כי ר"י מייירי בדין וחיוב בפ"ע מדברי קבלה - ובזה לא איירי במתניתין, דמתני' באה לומר היכן רשאי ליבטל מפו"ר דאורייתא, ולא קאי כלל בחיוב זה שמדברי קבלה].

ועוד יש לומר דנפק"מ טובא להלכה בין הנך ב' אופנים, אם הוא חיוב מד"ס בפ"ע או שהרחיבה למצות פו"ר דאורייתא. דהנה, קיי"ל בסוגיין לעיל דמוכרים ס"ת בשביל בנים (לישא אשה בת בנים). ונחלקו הפוסקים אם חיוב זה ישנו גם כשכבר קיים מצות פו"ר, כמו שהביא השו"ע בתחילת אבהע"ז ב' הדעות בזה. ומעתה י"ל דבהא גופא תליא מילתא, כי לפי השיטה שהוא דין בפ"ע, הרי כיון שכבר קיים מצות פו"ר בשלימותה, שוב אינו מוכר ס"ת בשביל לישא אשה בת בנים; אבל אם הוא חיוב תמידי מצד לתא דמצות פו"ר, מסתבר שיש לו למכור ס"ת כדי לישא אשה בת בנים גם אם כבר קיים מצות פו"ר מה"ת, כי לתא דמצות פו"ר תקון רבנן כאן, ומגדר מצות פו"ר שמוכרין ס"ת בשביל קיומה.

הרמב"ם כאן לפרש"י בביצה (לו, רע"א), דקאמר התם דכאשר כבר קיים מצות פו"ר (לב"ה או לב"ש) "תו לא מיפקד כול"י האי כו' ומיהא קצת מצוה איכא כדאמר בבוקר כו'. ושמא י"ל דלהך גופא נתכוון הצפע"נ בציונו לשם, דמגמ' ופרש"י זה משמע דהיינו (קצת) מצות פו"ר עצמה].

ועפ"ז יתחוויר לנו בפשטות הלשון שבחר הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", דצע"ק למה פתח בלשון "מוסיף" ולא בלשון הרגיל "כל המוליד" וכדומה, ואם כבר פתח בהוספה הו"ל לסיים "כאילו הוסיף כו'" ולמה דייק לסיים בלשון "בנין", אלא דבלשון וטעם זה מתבאר הגדר הנ"ל, דהוי לתא דגוף מצות פו"ר. דהנה, גדר מצות פרי' ורבי' הוא בנין העולם ("לשבת יצרה"), וכפשטות המקראות "פרו ורבו ומלאו את הארץ (וכבשוה גו')". וזהו שדייק הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", להדגיש שמצות פו"ר שהיא בנין העולם אינה מוגבלת רק לקיום חיובה, הולדת בן ובת, אלא שכל שהוא מוסיף עוד באותה מצוה עצמה, ה"ז בכלל תוכנה וגדרה של מצוה זו - בנין העולם, "כאילו בנה עולם".

ויש לחדש דב' אופני החקירה הנ"ל הן הן ב' הגירסאות בשמעתין, אהא דתנן במתני' "לא יבטל אדם מפרי' ורבי' אלא א"כ יש לו בנים", דלרוב הספרים גרסינן בגמ' "מתניתין דלאו כר' יהושע" נדקתני

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

'משפיע' ו'מקבל'

להחיות את הסביבה

במענה על מכתבו מ . . המבשר מהסדרותו במשרה המתאמת:

ת"ח על הבשורה טובה ויזכהו השי"ת לבשר תמיד אך טוב הן מעניניו הפרטים הן מסביבתו.

כי פסק הרמב"ם (הל' דעות פ"ו ה"א) דרך בריאתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו כו' לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים כו'.

אבל בזה מדובר במהות האדם בתור 'מקבל' שזהו ההתחלה שלו, ותיכף צריך הוא להעשות גם 'משפיע' וכדרישת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשיחתו הנדפסת בקונטרס [י"ב תמוז השי"ת (ספר המאמרים תשי"ז עמ' 262) אות ג]: "עליך לחיות בעצמך, ולהחיות את הסובבים אותך".

וכיון שתובעים זה מאתנו בודאי ניתנה לנו היכולת על זה. וכשיהי' הרצון גם כן יאיר כל אחד ואחת מאתנו את סביבתו ואין אור אלא תורה ומצות וכמש"נ כי נר מצוה ותורה אור.

גם ה'משפיע' צריך להיות 'מקבל'

...לפלא שבכל זמני התועדות הרי או שבא לבסוף או שגם זה אינו בא לפועל. וכמדומה שגם בהתועדות דב' ניסן לא הי' נוכח.

והנה אם זהו מפני שמשמש בימי התועדות לעשות התועדות בסביבתו, הרי אפשר שכדאי הדבר, אף שבכלל יש די זמן להיות נוכח בהתועדות שבה צריך להיות בסוג של 'מקבל' ואחר כך לערוך התועדות שהוא יהי' ה'משפיע'. וכמבואר בכ"מ בדא"ח שזהו מתפקידו של כאו"א להיות הן משפיע והן מקבל. וכיון שהקב"ה תובע זה בודאי הוא בכחו של כאו"א, ובמילא מובן שעד שלא תהי' הנהגה כזו אי אפשר שימלא תפקידו במילואו כמרז"ל – סוף קדושין – לשמש את קוני מתאים לרצון הקב"ה.

ומובן שכמו שאמרתי לו כמה פעמים שאין כוונתי לאמר מוסר אלא בהנוגע לפועל ממש בהטבה עכ"פ מכאן ולהבא.

וצריך להביט על המאורע שנדחתה האסיפה אודות ההוספה והחווזה שלו כעל רמז ואולי עוד יותר מרמז שנותנים לו עוד ארכה בזמן להוסיף בפעולותיו מסוג הנ"ל בכדי שבבית דין של מעלה יפסקו לו הוספה וחווזה כדבעי שבמילא יבוא זה לפועל גם למטה, והאריכות בזה אך למותר.

(אגרות קודש ח"ה עמ' שטו ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

לא אכפת מ"הסביבה"

בטבעי בני אדם האוהבים ומתקרבים לבני תורה אבל סו"ס מתביישים מהסביבה שלהם, וכן בעובדי ה' אשר הזולת מבלבל להם, אבל בעת רצון אז אין הזולת מבלבל - מפני שעומדים במעלה עליונה שאין הזולת תופס מקום אצלו

"דבר זה לא מתאים לו מצד הסביבה שלו"

...הנהגה רואין בדרכי העבודה בקיום התורה ומצוות, דיש כמה בני אדם שהם מצד עצם מציאותם קרובים אל לימוד התורה, וחפצים לראות בנים וכני בנים עוסקים בתורה, ונמשכים אחרי העוסקים בתורה ומתקרבים אליהם, ועומדים בהתעוררות טובה לכל דבר שבקדושה, ומכל-מקום אינם מתקרבים בקירוב אמיתי.

וטעם הדבר הוא מפני הזולת, והיינו שמפני הסביבה שלהם אינם יכולים להתקרב בקירוב אמיתי, וכמאמר העולם "דבר זה לא מתאים לו מצד הסביבה שלו" ("עס פאסט אים ניט פאר דער סביבה זיינער"), והיינו אלה שהוא חבר עמהם ("אט מיט די וואס ער חבר'ט זעך פאסט אים ניט"), מצדם לא מתאים לו שילמוד הוא בשיעור קבוע לרבים או שבנו ילמוד בחדר ובישיבה, ושיתקרב בקירוב גמור ליראי אלקים באמת ובגלוי.

וכמו כן ישנם בעובדי הוי' בתורה, ובפרט בעבודה שבלב זו תפלה שהזולת מבלבל לו, והיינו שבעבודתו בתורה ותפלה הזולת מבלבל לו, וכמובן שהוא לפי אופן האישים המקום והזמן, עד שלפעמים צריך ללחום עם זה שהזולת מבלבל לו.

כשאוחזים במדריגת האמת הזולת אינו תופס מקום

אבל כאשר הוא במדריגת האמת, והיינו דכאשר האדם מתבונן בתכלית יצירתו – עבור מה נברא ("צוליב וואס ער איז באשאפן געווארן"), ובתכלית כל התעסקותו – לשם מה הם כל עסקיו, ובתכלית בני ביתו – עבור מה הם הבנים ובני בנים, והיינו כשהוא בא לאמת ("אז ער קומט צו צום אמת") – שהתכלית שלו ותכלית עסקיו ובני ביתו הוא מפני רצון וכוונת הבורא ית',

וכן בעובדי הוי' שהעבודה דתורה ותפלה הוא עם האמת שבנפש, דאז עבודתו בתורה ועבודה שבלב הוא אצלו באמיתית, והיינו שבעבודתו הוא מגיע לאמת ולפנימיות, אז רואין אנו במוחש שהזולת אינו מבלבל לו כלל.

וכמו על-דרך-משל בזמן דעת רצון בראש השנה ויום הכיפורים, או בעבודה דשמחה בשמחת תורה, דאז אין הזולת מבלבל לו כלל,

והנה זה מה שהזולת אינו מבלבל אותו, אין הכוונה שהוא מבטל אותו, כי אם שהזולת הוא ממש כאלו אינו, והיינו שלא יש דבר המבלבל לו, וכמאמר העולם "הוא לא חושב עליו" ("ער טראכט וועגן אים ניט"), והיינו שאינו חושב אודות הזולת, אך מפני מה אינו חושב אודות הזולת הטעם הוא מפני שאינו תופס אצלו מקום ומציאות כלל.

והסבה לזה הוא העילוי שלו, מה שנתעלה למעלה ומדריגה עליונה יותר שאינו שייך אל הזולת.

והיינו דבתחלה הי' שייך אל הזולת ולכן הי' הזולת מבלבל אותו, וכאשר בעבודתו הגיע אל האמת והפנימית, והוא "עסוק" עם עצמו, אז אין לו שייכות אל הזולת, ובמילא אין הזולת תופס מקום ומציאות כלל, וכמו עד"מ הזולת של עיר אחרת אינו מבלבל אותו, הנה כמו כן כשהוא בא אל האמת אזי הוא ב'מקום אחר' שאף אחד אינו מבלבלו.

ואזי באמת הזולת מתבטל, וכמאמר "בפני האמת – מתבטלים" ("פאר א אמת פארלירט מען זעך").

(ספר המאמרים תרפ"ז עמ' קכג ואילך)

בן המלך וירידת הנשמה

לפתע פתאום מבלי נודע לו מפני מה ומאין נזכר הוא על שורש גזעו כי הוא בן מלך, ומראה פני אביו נגלה אליו במחזה בהיותו בהיכלו בחצר המלך, ונזכר הוא על מלאכות שליחותו, ושב אל עבודתו, ועושה הסכם חזק בדעתו אשר לא יוסיף עוד להתחבר עם השוטים ולשמוח בשמחתם, ומתחיל לשקוד בעבודת מלאכותו עד אשר מביא דבר השליחות על מילואה

מלך השולח את בנו יחידו למרחקים להיות בין פראי וחייתו יער

פעם - מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] - כשנכנסתי ל"יחידות" אל הוד כ"ק אאמו"ר [מוהר"ש], ושאלתי איזה ענין ויבאר לי, ובביאורו הזכיר לשון רבנו [הזקן] בענין ירידת הנשמה, "ומשם נסעה וירדה", וידבר במשל מלך השולח את בנו יחידו למרחקים להיות בין פראי וחייתו יער, והמלאכות אשר ניתנה לו מאת אביו המלך הוא אשר ילמד דעת. ובאצילות הוד קדש כשרונותיו ורוממות מעלת הפלאת חושי צייר בדיבורו גודל צערם של המלך ובנו בהיפרדם, ויסורי בן המלך כאשר יצא מהיכלו בחצר המלך ורגילותו וילך לארץ ציה ושממה, ותמורת היותו תמיד מסובב מחכמים מביני מדע יודעי דת ודין, שרים ופרתמים, הנהו עתה מסובב משוטים ופראי אדם, והענינים הכרוכים בסכנת נפשות ממש בדרכי עבודתו. הרבה לצייר יראת המלך וצער פן יכשל בנו במלאכות עבודתו, והשתדלותו של המלך בדרכים ואמצעים שונים, לסבב סיבות מסיבות שונות ומשונות להיות בעזר בנו אשר יצליח במלאכות שליחותו.

באורח נפלא צייר הוד כ"ק אאמו"ר בדיבורו, איך כי ברבות הימים מתרגל בן המלך אל מנהגי השוטים ולאט לאט מתחיל לשכוח היכלו בחצר המלך, מנהגי חצר המלך חכמיו שריו ופקידיו, ומזמן לזמן מתחיל גם הוא להתענג ולשמוח בשמחתם ותענוגם של הפראים והשוטים, עד כי שוכח על צור מחצבתו.

אמנם לפתע פתאום מבלי נודע לו מפני מה ומאין נזכר הוא על שורש גזעו כי הוא בן מלך, ומראה פני אביו נגלה אליו במחזה בהיותו בהיכלו בחצר המלך, ונזכר הוא על מלאכות שליחותו, ושב אל עבודתו, ועושה הסכם חזק בדעתו אשר לא יוסיף עוד להתחבר עם השוטים ולשמוח בשמחתם, ומתחיל לשקוד בעבודת מלאכתו עד אשר מביא דבר השליחות על מילואה.

שני נחלים של דמעות

הציור הלזה - מספר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק - ארך שעה ארוכה, ובה בשעה הרגשתי כי נפשי יצאה בדברו, כי ככה כיוון לספר בציורו עד כי בעת דברו במראה נראה לי המלך ובנו מתחבקים בעת פרידתם, צערם, יסורי בן המלך בהמצאו בתוככי הפראים כו' וכו'.

...לעולם לא אשכח אותו הרגע ואותו המחזה בשעה שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את דבר ה"יחידות" הנ"ל. קודם שהתחיל לדבר עמד מלא קומתו, ובשתי ידיו אחז בקצה השולחן, והביט זמן ארוך על הכסא שעמד בראש השולחן - כסא פנוי אשר איש לא נגע בו והיה מקום מוכן להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש - פניו היו לבנים כסיד ורק שני כתמים אדומים היו במקצעות לחיו, ודמעות נושרות מעיניו על השולחן והתחיל לדבר: פעם נכנסתי ב"יחידות" אל אבי כו' כנ"ל.

כל המסובים עמדו כל העת שסיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דבר ה"יחידות", לבד דודנו הרז"א [אחיו הבכור של כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע] שנשאר יושב במקומו מביט בפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ועיניו יורדות שני נחלים של דמעות, דבר שהפליא את כל המסובים.

(אמרות קודש ח"ג עמ' שצ-שצב)